

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Заріцька К. М., курсантка,

Демент М. О., канд.пед.наук, доц.

Національний університет цивільного захисту України

Екологічна культура є важливою складовою професійної підготовки фахівців цивільного захисту, оскільки сприяє формуванню відповідального ставлення до навколишнього середовища та підвищує ефективність реагування на надзвичайні ситуації. У сучасних умовах, коли надзвичайні ситуації часто супроводжуються екологічними наслідками, особливо важливо, щоб фахівці цивільного захисту володіли необхідними знаннями та навичками для мінімізації негативного впливу на довкілля. Це передбачає здатність оцінювати екологічні ризики, застосовувати екологічно безпечні технології та методи, а також здійснювати моніторинг стану навколишнього середовища під час і після проведення рятувальних робіт.

Одним із ключових завдань сучасної системи підготовки фахівців цивільного захисту є інтеграція екологічних знань у процес професійної освіти. Вона передбачає не лише формальне включення екологічних дисциплін до навчальних планів, а й створення цілісної системи екологічної освіти, спрямованої на формування у здобувачів стійких екологічних цінностей, відповідального ставлення до природного середовища та усвідомлення впливу людської діяльності на екосистеми. До змісту підготовки буде доцільно включати питання екологічної безпеки, сталого розвитку, охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів, а також методів оцінювання екологічних ризиків. Такі дисципліни мають бути орієнтовані не лише на засвоєння теоретичних знань, але і на розвиток практичних умінь, що дозволяють ефективно діяти у реальних умовах, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями. Це забезпечить готовність майбутніх фахівців не лише оперативно реагувати на екологічні виклики, а й приймати екологічно виважені рішення під час виконання службових завдань.

Окрему увагу в процесі підготовки фахівців слід приділяти формуванню навичок екологічного аналізу, веденню документації з оцінки впливу на довкілля, а також дотриманню екологічних стандартів і норм під час експлуатації технічних засобів. Розвинена екологічна культура сприяє не лише зниженню ризику вторинного забруднення під час рятувальних операцій, а і формує у фахівців цілісне бачення взаємозв'язку між безпекою людини, суспільства та природи.

Також важливою складовою професійної підготовки є проведення практичних тренувань і симуляцій, які максимально наближені до реальних екологічних загроз. Такі заходи будуть сприяти набуттю практичного досвіду,

розвитку навичок командної взаємодії, лідерства та прийняття рішень в умовах невизначеності. Під час подібних занять особлива увага приділяється оцінюванню екологічних ризиків, застосуванню екологічно безпечних технологій, методів нейтралізації шкідливих речовин, а також алгоритмам реагування на витоки, забруднення чи інші надзвичайні події, що можуть спричинити екологічні наслідки.

Не менш важливим аспектом є розвиток навичок міжвідомчої співпраці, оскільки ефективне реагування на екологічні загрози неможливе без координації дій між підрозділами цивільного захисту, екологічними службами, органами місцевої влади та громадськими організаціями. Така взаємодія дозволяє забезпечити комплексний підхід до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, оптимальне використання ресурсів і злагоджене виконання спільних завдань. Міжвідомче співробітництво також сприяє обміну досвідом, ресурсами та інформацією, що є необхідним для постійного підвищення кваліфікації персоналу та вдосконалення механізмів реагування на екологічні виклики сучасності.

Отже, формування екологічної культури у фахівців цивільного захисту є не просто одним із напрямів професійної підготовки, а одною з ключових складових розвитку сучасного рятувальника, здатного діяти в умовах екологічних викликів XXI століття. Екологічна культура є основою професійної свідомості, що поєднує знання про довкілля, розуміння екологічних ризиків і готовність приймати рішення для збереження природних ресурсів та зменшення негативного впливу людини. Вона формує відповідальність за стан навколишнього середовища й здатність комплексно оцінювати ситуації з урахуванням екологічних, технічних і соціальних чинників. Саме завдяки високому рівню екологічної культури фахівці цивільного захисту здатні приймати рішення, які одночасно забезпечують ефективність рятувальних дій і збереження природного балансу території, на якій вони здійснюються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полукаров Ю.О., Праховнік Н.А., Землянська О.В. Екологічна безпека та цивільний захист: конспект лекцій. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ, 2022. 184 с. URL: <https://surl.li/gddwds>.
2. Еколого-технологічні особливості та практико-орієнтований характер підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту, 2021. С. 318–330. DOI:10.24139/2312-5993/2021.10/318-330.
3. Екологічна безпека та її правове забезпечення в Україні // Environmental Science. Т. 16, № 1. 2025. С. 33–50. URL: <https://surl.li/fwxxwrc>.